

JEFFRY KAPLOW (Ed): *New Perspectives on the French Revolution. Readings in Historical Sociology.* New York and London, John Wiley & Sons, 1965. x + 354 s. 30 sh.

»Anyone who has taught a course in the history of the French Revolution to undergraduates knows how difficult it is to surmount the language barrier« skriver udgiveren i sit forord som forklaring på udsendelsen af denne revolutionsantologi, der udelukkende omfatter oversættelser af en række fransksprogede artikler af bl. a. Georges Lefebvre, Albert Soboul, Jacques Egret og Georges Rudé – der ganske vist ikke er franskmand, men elev af Cobban og kendt som forfatter til »The Crowd in the French Revolution«. Udvalget forekommer rimeligt, men dets propædeutiske anvendelighed svækkes noget ved at der ikke er taget hensyn til den meget righoldige engelske revolutionsforskning. Det vil muligvis kunne dække samme behov hos danske studerende som hos amerikanske.

Det virker iøvrigt ret besynderligt at finde Delacroix' berømte billede fra juli-revolutionen 1830 anvendt som smudsomslag.

JOHNY LEISNER

ALBERT SOBOUL: *Le Directoire et le Consulat (1795-1804).* »Que sais-je?« no. 1266. Paris, Presses Universitaires de France, 1967. 128 s. 3 F.

Soboul begrundet sin sammenkædning af direktoriet og konsulatet med at kuppet XVIII Brumaire »malgré l'éclat de la légende consulaire, toujours vivace dans notre historiographie, ne pouvait rompre la continuité«. Tværtimod voksede Bonapartes militærdiktatur logisk ud af »le régime des notables«. Grundstammen blandt thermidorianerne vurderes som den del af bourgeoisiet, der ved at erhverve jord havde høstet det materielle udbytte af revolutionen, og som derfor nu ønskede uroen bragt til ophør ud fra slagordet: »Un pays gouverné par les propriétaires est dans l'ordre social, celui où les non-propriétaires gouvernent est dans l'état de nature«. Dette betød imidlertid, at regimet fik et meget spinkelt grundlag. Masserne blev udelukket fra indflydelse gennem en valgretscensus, men også aristokratiet og den royalistisk sindede del af bourgeoisiet lukkedes ude fra indflydelse. Derfor blev direktorietiden en stadig mere usikker balanceakt mellem revolutionen og kontrarevolutionen, og derfor blev de politiske ledere i stigende grad henvist til at søge hjælp hos de politiserende generaler, som revolutionstiden selv havde fostret: Hoche, Bonaparte.

Den senere kejser begyndte således sin karriere som bourgeoisiets kreatur, og selv om han som andre militærdiktatorer før og siden politisk tog magten fra dem, der i ham kun havde set et redskab, vedblev han dog i dybere forstand at være fange af bourgeoisiet. Opretholdelsen af de borgerlige proprietærers materielle status var en betingelse for at Napoleon kunne bevare sin magt.

Derfor bliver ikke Napoleon, men dette af revolutionen skabte klassesamfund, der i sine virkninger kom til at dominere Frankrig hele det 19. århundrede igennem, centrum i Sobouls fremstilling. Hans gæld til Lefebvre og hans marxistiske inspiration er tydelig, men han er et fornemt eksempel på, at ideologisk

engagement og »objektiv« historieskrivning ikke er inkommensurable størrelser. På den begrænsede plads, der har stået til hans rådighed, har han skabt den vel hidtil klareste og mest inspirerende fremstilling af især direktorietidens historie.

JOHNY LEISNER

ADA POLAK: *Wolffs & Dorville. Et norsk-engelsk handelshus i London under Napoleonskrigene.* Oslo, Universitetsforlaget, 1968. xvi + 240 s. Ill. 48 no. kr.

Forf., der er knyttet til et norsk museum, men i mange år har boet i London, har dér fået inspiration til at beskæftige sig med det i titlen nævnte handelshus, der gennem årtier var den betydningsfuldeste handelspartner i England for de norske trælasteksportører, og som i kraft af indehavernes stilling som danske konsulere i London også kom til at få stor betydning for handlende og søfarende i tvillingrigernes sydlige del.

Nærmest beskedent har forf. forsynet bogen med undertitlen »en kulturhistorisk skildring« og undskylder i forordet, at emnet er grebet an på denne måde. Ganske vist optager det »kulturhistoriske« en god del af pladsen i bogen, men der er dog blevet en anden god del tilovers til handelshistorien, som vel ikke kan regnes med til det, man sædvanligvis forstår ved kulturhistorie.

Også på anden vis er titlen nærmest for beskeden, idet skildringen går tilbage til 1767, da firmaet grundlagdes af brødrene Georg og Ernst Wolff fra Christiania. Den første havde i alt fald allerede i 1759 været assistent hos en norsk købmand i London, hvor han i det nævnte år 1767 lod sig naturalisere og sammen med broderen stiftede firmaet. Det voksede hurtigt op ved sin handel, og i 1787 blev Georg Wolff udnævnt til dansk konsul, hvad der i de gode år bragte firmaet store fordele i form af konsulatsafgifter.

Forf. ser i Georg Wolff (f. 1736) den egentlige opbygger af firmaet og skildrer ham som en dygtig og gennemhæderlig købmand, en god ven af John Wesley, metodistkirkens stifter. Han trak sig tilbage fra den daglige ledelse i 1804, men levede helt til 1828. Broderen Ernst synes ikke at have været så betydelig som handelsmand, men kom dog til at gavne det dansk-engelske samkvem ved i 1779 at udgive en dansk-engelsk ordbog og senere at skildre den danske Londonkirkes historie. – 1792 optoges Georg Wolffs søn Jens og hans svigersøn John Dorville i firmaet, som herefter førte navnet Wolffs & Dorville. – Faderens voksende velstand havde tilladt, at Jens havde fået en uddannelse, der var en engelsk gentleman værdig, men hverken han eller svigersønnen var tilsyneladende af samme format som købmænd som Georg Wolff.

Firmaets virkeområde var kommissionshandel mellem England og Norge. Dels opkøbte det engelske varer, råvarer som luksus- og brugsgenstande, til salg i Norge, dels og især tjente det på handel med norsk trælast, der i århundredets sidste halvdel havde en stortid i England på grund af det store behov for træ til skibsbyggeri og ikke mindst til boligbyggeri. Forf. påviser, at i 1787–88 havde firmaet mere end 50 faste leverandører i Norge. Tømmeret gik videre til engelske grossister, som betalte med vekslere eller måske fik kredit på anden vis. På den anden side måtte firmaet give forskud til de norske leverandører, og det ser